

Издави сваке седмице
на читавом табаку.

Претплата, огласи и до-
писи шаљу се уредниш-
ву „Гл. Народа у Н. Сад.“

ГЛАС НАРОДА.

Цена је. листу:
на годину 4 фор
на по године 2 "
на три месеца . 1 "
за Србију годишње 5 "

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ
КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

НАШИ НОВЧАНИ ЗАВОДИ.

Како су се и у нашим крајевима почеле дизати „банке“ „штедионице“ и т. д. свеје толистом гракнуло: ево среће лене. Нема томе ни пуних десет година и шта видимо. Видимо туђе фирме у српском крају, српске салаше у туђим рукама, видимо добрих пред кућом некада богатих људи, видимо трговца де грошићари, занатлију де копа, видимо — да грдне штете и срамоте гробове самоубица, видимо тавнице варалица. А зашто? Не, као што се туже — са хрђавих година. не ни са хрђавих људи, него са не сретних завода. Ево новаца, нетреба залога, нетреба интитулација само прост потпис. Та шта је то потпис, потписаћу и теби па и теби. Потписаћу једном у Новоме Саду, другоме у Бечеју трећем у Ст. Томашу и т. д. Навадићу ни колико ни сам невредим. Радићу, промећаћу се па ето и мени и свима. Али три месеца нису три века, нису ни три године нису ни година дана. Хоћу да платим, немислим преварити, али сад само немам. Добри директори продужиће и на даље. Али и онда нема. Стала трговина, стала радња; нагомило сам толико. Имам више него што сам дужан. Платио би и дуг и остало би и мени кад би сам продавао, али ако добри дође. Кредитори немогу да чекају и шта је ново код вас? — Није ништа јуче су затворили радњу овог или оног, или затворили баш и њега или јуче је овај побегао, онај се убио. Један је пао и повукао је тројицу за собом и т. д. Камо оно благословено доба, када ти је дошао стари трговац и рекао млађем: видим синко да си поштен и вредан, ево ти нека крајцара, ради с њоме, а мени ћеш дати шта је право. — А каде да вам главно вратим? Кад узможеш, немој се синко убијати, боље да ти и недам, него да у невреме натраг иштем. Па или је ту био сведок или није, када се овај уговор правис, па или је било писмена или није па је онет трговало се и радило и више среће и берићети било. Али онда није трговина цветала као сад? — Цвета трговина, али вену трговци.

Нашто су данас тако силне обвезе, нашто такви кратки термини? Да се више и чешће вара. Не што се хоће, него што се мора. Да није новчаних завода пружао би се човек по своме губеру, овако се пружа по банци или шпаркаси ани једно није његово. Но има новчаних завода, као што је српска за-

друга за међусобно помагање и штедњу у Новоме Саду, који нису тако опасни, де се више по старом, онако фамилијарно влада: ако неможеш у једанпут, а ти ћеш у десет пута; таки завод кад се у њему неодомаћи пркос, кад неовлада надувеност, могу да буду од користи свима и јачима и слабијима, и за поједине људе и за целину. Колико је нама познато у поменутоме заводу није се могла да избегне та незгода. Завод сам, управа његова, у целини така је да јој се нема шта пребацивати шта више, да јој се мора много штошта у лену заслугу уписати, али један човек, зао дух је тога завода, и тај човек на таком је месту, да може да ћуд своју и на штету самог завода истерује, он је директор, имућан је, а наш свет држи да онај, који има новаца, без питања од куда и како, треба да и власти, и пуште ћуди има.

Наука, знање, то је нузгредна ствар, па није ни нузгредна ствар, него није ништа. Ти свршиш 20. школа, потрониш на то 10.000 фор. То се не зове да имаш капитала од десет хиљада, ти немаш ништа, па за то што новца немаш, немаш ни заслуге, ни кредита ни права. Нашто си учио школе и треба ли учити школе, кад онај, који не уме ни своје име да потпише, него час пише Е час пише Ј., има до дванајет стотина плате, у задрузи 950 и у банци за 36 пута по 5 фор. и још се каже, да је он родољуб, да он чини народу, па је добио привилегију, да сме терати ћуд своју, а нико, ни јавни листови несмеду то споменути ни опшинути, он је немеш овога века. И плата му нејде као другим људма, него де други, чија су имена чувена по читавом народу, морају од јутра до мрака аргатити да заслуже мање него што он добива за пети део времена, он седи само три сата пре подне, и то не сваки дан, дакле плата му је на годину управо до 2400 фор., јер за по године изузимајући све свеце, недеље и многе и многе друге радне дане, кад се после подне одбије, добива од задруге 950 ф. а од банке за 36 пута по 5 фор. Али шта ћеш; он има и сви они, који се зноје и вуку му на гомилу, држе се за срећне, што му дају 1200 ф. за по године, и што се са њихових леђа понео догле. да други од њега зазиру. Таки људи туже се непрестано на терет, који за народне ствари носе, а незнаду да други плаћају хиљадама годишње огласе

за своју радњу, а радња ових излази на глас, баш због тих такозваних терета за народ, те кад би се измерио добит од народа претегао би терет у сто пута. Ако таким људма у јавноме листу осудиш овај или онај поступак, они одмах вичу: је ли вредно што за народ радити, нећу више за народ да радим кад ме нападају. Ко те напада, напада ли те народ? Је ли лист овај или онај народ? Не виче се то зато, што да би се онај посао општи, где се неплаћа „барес“ могао на леп начин оставити: Видићемо, хоће ли речени господар оставити посао, где му се за дан плаћа 10 фор. Ту ће се наћи изговор, та ја би се окануо те беде примати за три сата до подне на једноме месту 5 фор. а на другоме више од 5, али без мене ће пропасти завод. Таки људи док нису они у заводу, вичу на сва уста, да управа не ваља, а после тога, кад су и они у управи, ма да ови стари остану, онда је добра.

Кад су стари без њих играли на берзи онда су они викали: провашиће завод, а сад они ћуте а други говоре

Лепо је то дићи пет шест хиљада на 4 процента на месец, јер толико дође кад је 12% на 3 месеца, а давати на 20 на месец, ту за три месеца дође 50 и више процената дакле на 6000 три хиљаде чисте, онда се вексла продужи па се за друга три месеца добије још 3000, онда долази тако као да ти је банка поклонила 6000 ф. Ти родољуби то су пијавице овога света, и још имају образа искати да их поштујеш.

Дотле су дотерали да држе да и кад туђ новац раздају да милост деле, па бар да и милости имају, али ево једнога случаја где се тело да учини милостиво дело и управитељ задруге стане томе на пут.

Честит трговац један обећа да ће дуг од 70 фор. дати на цел, коју човечанство, вера и самовреме за најплеменитију означаје. Дужник не имаде новца да

одмах даде него нађе још седам других потписа, који које у земљи које у другом представљају капитал од двадесет хиљада, с ти потписи потражи у задрузи новца. Директору је познато било нашто новац иде. Сигурност је ту, али он нађе, да је исти дужник једном стајао добар за другог и дваред платио за истог дуг, једанпут касиру бившем, који је умро а други пут самоме друштву, истина овај други пут не без тужбе. Но нека дужник нема права искати, оних других седам ишту, управо они њему веру дају а не директор; али бадава пред директором непузи тај што тражи од задруге незнатну своту према сигурности, и бадава је што би се у нечем утрле сузе тешкој сиротињи, та нашто да се овој олакшава, кад богатану све је боље што је више сиротиње на свету. Али ваљада ће доћи време, када ће и сиротиња прогледати. Него нама није до директора стало, не пишемо ми ово ради њега, него ради завода. Заводу ће бити врло добро познато, да је лист овај вазда најлепше о њему говорио, док се није самовоља у њему залегла. Ако ико, новчани заводи најмање могу допустити, да се о њима немили гласови по листовима слушају.

Обзиром према користи друштва чинили су те смо до сада мање вршили своју новинарску дужност, него што би то право имали; али ако ће и „задруга српска“ бити што и други чивут, онда српски лист владаће се према њој као према туђину.

Градачка шпаркаса из фонда на добротворне цели, саградила је у Грацу дивну гимназију, а српска задруга неће о туђем трошку, да учини добро дело.

Ово није мала реч, зато последњи пут довикујемо задрузи: да, кад су већ штедионице и банке промашиле цел, нази, да је директори за собом не повуку!

ЛУКА ВУКАЛОВИЋ

написао Јово Накићеновић.

(Наставак.)

Народ пак не би никада никакове послове сам рјешавао, што не би прије позвао на састанак својега капетана Луку, који се позиву радо одзивао, те готово може се рећи да је више на Зупцима боравио, него у Херцег-Новоме.

Због његова честог одлажења на Зупце, по више дана морао би затворити свој дућан, те би тако која радња код њега залежала по више времена. А кад би га ко прекорио и упитао: за што да затвара онако често свој дућан и дангуби по Зупцима, без икакве своје користи; Лука би благијем, али укорнијем рјечима одговорио: ко ради за народ он не дангуби, него испуњава главну дужност човјечанства. Ако ми пак мој рад није успјешан, као што би сам хотио, то може вријеме доћи те ће уродити добријем и богатијем плодом. Још говораше: треба народ на вријеме обавјештавати и справљати, па кад дође згода

и прилика, или кад му догори до неката, народ ће сам знати устати против својих угњетача и треснути ланцима о земљу; а ја за свој труд и дангубе не тражим награде, јер је моја дужност бринути се за онај народ, као његов члан и поглавица.

Тако је Лука провео неколико година неуморно радећи за свој народ и бранећи га од турског зулума, јер су Турци више пута покушавали опљачкати Зупце, али бадро око лучино знало је вазда растјерати олујину, која би грозила Зупцима.

Овако је трајало све док не дође Омер паша да по Босни и Херцеговини покупи од раје оружје, године 1852.

Тада Лука видје, да Србину нема слободе, ако је не окупље у својој крви.

Међу тијем Омер паша већ је био покупио оружје по Босни а дошао у Херцеговину да исто уради. Али

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

наиће на отпор, јер народ није хтео добровољно предати својега оружја, једине обране своје.

У то доба стигне Дервиш паца на Грахово са војничком силом и ухвати на вјеру Јакова Даковића, који није хтео предати оружја, него се био затворио у својој кули су шездесет момака, те се за десет дана борио против несурозмјерно веће силе турске, али ипак нијесу га могли Турци на силу добити него на пријевару. Баш на св. Јована по Божићу 1852 предаде се Јаков на вјеру Турцима, али они вјером преврнуше, те поробише Грахово и поведоше везана Јакова са сином Антом пут Мостара.

Тада Лука бијаше у великој невољи, јер га Турци бјеху опколили, с једне стране Омер паша а с друге Дервиш паша, при том нема му најбоље узданице Јакова, кога Турци већ бјеху на велике муче уморили на Доловима за Клубуком, водећи га пут Мостара, не би ли овим уморством преплашили народ.

Истина да Омер паша још није био заискао Зупцима оружја, али се Лука томе сваки час надао, јер око Требиња већ је Омер био покупио рајино оружје само неколико Требињана оставише кућу и огњиште, те се одметуше у планину, јер нијесу хотјели предати оружја, него су жртвовали све своје да сачувају понос и слободу, знајући да Србину без оружја нема живљења међу Турцима.

Побрај свијех незгода Лука није клонуо духом, него позвао све Зупце на састанак, те им рече куда Турци смјерају кад разоружају рају. Зато, рече, боље је свакому погинути, него се пред свијетом обрукати давши Турчину своје оружје, једино рајино спасење.

Кад чу народ што Лука говори, сви из једнога гласа повикаше: прије ћемо сви изгинути, него се као жене без оружја предати на милост Турчину. Тада Лука радосно рече: хвала, браћо на таквој изјави, тако су нам и стари радили, па би било велико издајство да проневеримо што нам прајдедови у аманет оставише. Та јунаци се рађају да живе и гину на бранику народа и потомству примјер остављају; па не дајмо да нас наши потомци проклињу, што нијесмо били кадри одржати слободе бар колико нам стари оставише, --

Сад, браћо, ја морам сићи у Херцег-Нови, да опреми неке послове и упитам за савјет нашу браћу Новљане а у исто доба замолим, да нам пруже помоћи, ако буде до невоље. За то браћо, док се не вратим чувајте понос српски — оружје — као очи у глави. Ако би пак Омер паша дошао да купи оружје, одма ми поручите а ја ћу с мјеста доћи.

Тако се Лука опрости с народом и оде пут Херцег-Новога.

Исти дан кад је сишао у Херцег-Нови, стигне из Требиња Лука Петковић. Кад га Лука видје, одмах се је јаду досјетио, те смијући се рече: о Петковићу, добро дошао! не треба да ми причаш, знам које те добро гони, али нека, само кад си здраво умакао. Ту се поздравише и Лука му јави како је Омер паша покупио по Требињу и око Требиња оружје, а он да је

измакао са још неколико друга, који нијесу жалили прегорјети своје имање за свој образ.

У Херцег-Новоме оба остадоше два три дана, док опремише своје послове, па онда заједно одоше на Зупце.

Чим су они на Зупце изашли, одмах Лука позва на збор да се договоре како ће се владати и шта ће чинити, ако дође Омер паша да узимље оружије.

На овом збору бијаше одлучено, да се Турцима непредаје оружје, него да се отпочне борба на смрт или живот. На ту сврху образоваше неколико чета, да стражаре да их не би Турци из ненада напали.

Ово четовање трајало је од прољећа 1852 до јесени 1857 године, а кроз ово врјеме није се прохтјело Турцима да покушају разоружати Зупце.

Луци бак порастоше крила, јер многи јунаци херцеговачки ускочише и дођоше својој браћи у помоћ те се чете јако умножише. Кад видје Вукаловић да се његова снага све већма шири, одлучи, договорно са остаћом дружином, позвати све херцеговачке главаре на састанак у Вијелу Гору у Јастребицу, те да се ондје договоре, како да сви заједнички раде. За то изабраше Луку Петковића, који знадијаше све главаре, и послаше да их у име Вукаловића позове на састанак.

Лука Петковић часа не почаси, него оде најпре у Бањане и позва Јована Баћовића и Ђока Радова Миљанића, главаре од Бањана, на уречени састанак. Отолен пође исти Лука у Пиву и зазва Жарка Љешевића и Арсенија Гаговића, главаре од Пиве. За тим оде у Дробњаче, те позва Милутина Башовића, Милована Караџића и попа Милована Томића, главаре Дробњачке. За овим пође у Шаранце и позва њихове главаре: Зука Раичевића и Јоксима Кнежевића. Јоште сазва главаре од Никшића: Васка Оздрића и Саву Ђурђевића; од Рудина: Вука Алексића и Рада Бабића; од Ганка: гласовитог јунака попа Богдана Зимонића и Тома Вукомановића; испод Голије позва: Дуку Канкараша.

Сви дакле ови главари радо послушаше Лучину поруку те дођоше у Вијелу Гору више куће Вукаловића на уречени састанак у септембру 1857. године.

Мјесец дана сви су поменути главари остали у Вијелој Гори, договарајући се и испитујући околности, док на пошљетку одлучише, да се зарати на све стране с Турцима. Ту ухватише тврду Божју вјеру да ће сваки на своју страну ударити, док чује да је Лука Вукаловић започео рат с Турцима. Као ненарушиви печат ове заклетве, сви се из једне чаше причестише и побратимише, обећавши међусобно, да ће један за све а сви за једнога живот прегорјети. На овоме се растадоше те сваки оде својој кући, да се спреми, кад пуцне пушка, да је сваки готов на својем крају,

Одмах послје овог растанка. Лука заједно са Петковићем пође на Цетиње, да јаве Кнезу Данилу како су они намислили заратити с Турцима и да моле помоћи.

Како дође Вукаловић са Петковићем на Цетиње, Кнез их лијепо прими и по што Лука каза да јенаумио подигнути Херцеговце на оружје, јер се више насиља и безакоња не могу сносити, па ако предаду оружје, онда су за вазда пропали, а Турци су намени да их разоружају, тада Кнез Данило рече: Црна Гора сада ти не може помоћи, јер је народ у љутој потреби, за то боље би било, да се за саде махнеш тога посла, јер није лако с Турцима ратити, који имају свега доста, а раја нема ни хлеба а немо ли

ратне справе. На ово Лука одговори: Господару, Турци нам свако зло чине, тако, да се више не може сносити па боље је поштено умријети, него срамно животорити.

По што Кнез Данило видје да је Лука стално наумио заметути рат с Турцима, рече: а ви почните, да вам је срећа добра, што узмогну помоћи, закртити не ћу, и отпустивши Луку дарова му ханџар сав у сребру окован а тако исто и Петковићу.

(Наставиће се.)

СРБИ У МИСИРСКОМ МОРУ.

Добисмо писмо из Каира у Мисиру од једног Немца Новосађана, који је још пре 9 година оставио свој завичај, децу растурио по Карловци и Паланци и отиско се у туђ свет, да куша срећу. Потуцајући се по Влашкој, Криму, Турској крене у Мисир и на путу у егејско море наиђе на једно острво, где Срби станују.

Ево одломак његова писма, у ком нам описује, како су ти Срби тамо дошли: „У погледу онога гореспоменутог острва, на коме Срби станују, имам вам ово рећи:

Случајно на лађи ходајући горе доле изузим сам за себе неколико српских речи. Човечуљак један од своје четир стопе, сабијеног лица и састава телесног погледа ме и рече: „еј вала, ви разговарате српски?“ Јато потврдим и радост, коју тај неугледни човечуљак на то показа, нисам кадар описати. Тада ми стаде приповедати, како је његов чукундед Тоша Футожан

као петнајстогодишње момче из Футога се изгубио, год. 1767. где је српске школе учио, како је с неким путницима дошао до тога предела, где се са једном дивјакињом оженио. То је нека врста људи 4 стопе висине али врло јаког састава. С њоме је изродио седмеро деце, 2 сина и пет кћери. Синови доцније ожене се својим сестрама и то старији узме 3 а млађи 2 за жену. Сви науче од оца српско писмо али у тако старом виду, да сам једва гдешто прочитати могао, шта више и говор је промењен. Зову се општим именом Сиротов као и само острво.

Све ћу опширно приповедати, док се и ако се кући вратим. Сад има цело село ове фамилије.“

Е реци сад, да нас мало Срба има, кад нас се и дивижих налази.

Србија би требала ту аду да прогласи за своју, али нашто, кад није кадра да одбрани ни ону под носом на Дрини.

О ВОЋАРСТВУ

по предавању Ђорђа Натошевића и Борјановића.

(Наставак.)

Ракија се пече или од читавих крушака и јабука, или од кљука из ког је већ вино оцеђено; но особито је добра ракија од вишања и трешања (трешњовица и вишњевача). Па и сами знаменити далматински ликер мараскино пече се од трешања и вишања. Код нас се пече највише ракија од шљива; ту је сремска шљивовица на гласу са своје чистоте и пријатног мириса; а тај јој је из горског зејтина, што се налази у коштичевој језгри. — Кајсија и дуд дају добру ракију. — Сирће се прави готово од свег воћа, шта више и од самих остатака. Комине, кљука, трулог и однаднутог воћа. Но најбоље се сирће добије од јагода малина (Himbeere.)

Па и осим овог јела, пића и зачина употребљује се воће у више прилика. —

Са воћем ураћене свиње дају особиту дебљину; музаре краве и овце, дају особито млеко и задоста. Не мора се марви давати лепо и читаво воће. Комина, петелјке, љуске, срце из воћа и т. д. посоли

се, измеша се са сечком или репом, пак марви никад боље.

Талог и комина од воћа употребљују се још и за гориво; од крушкових и јабучних остатака праве се врло добри гањевци за ватру.

Из остатака исцеђених јабука и крушака вади се семе за сејање. У Немачкој има близу Јене једно село, у коме сви становници преко целе године само купе и чисте семе и коштице, пак продају трговцима и воћарима. —

Комина што остане у казану иза ракије носи се на ђубре, те даје приличан гној. Нуз то воће лишћем својим нагноје земљу, те је испод њих трава најсочнија и паша и сенокос најбогатији, те марва тиме благује.

Из трешњових и вишњевих коштица цеди се зејтин за јело и горење; исто тако добија се добар зејтин из језгра од кајсије, брескве, шљиве; од бадема се зејтин употребљује и у лекарији; а од ораха и лешњика је најгуснији за јело.

Толико о језгру из коштица; али се може и сама коштица, љуска употребити; и она треба хасне да даде. Њима се ложе црепане и пеку цигље и црепови, јер врло јаку и дугу жеравицу дају.

Оволико о употреби самога плода, а да и не спомињемо још силне друге употребе у техници и лекарији, што се из лишћа, цвећа, коре и подкорњака и жила добија.

По као што је у свету велика радња и продаја са плодом у воћака, исто је тако и врло разграната продаја каламака (облагорођених младица, па и самих гранчица.) — Можда ће нам когод тешко поверовати, кад кажемо да има поред неких вароши у Немачкој и Француској, Инглеској, Америци, Белђији и Холандији хиљадама јутара најплодније земље засађене са редовима дивљег воћа, које се ту облагорођује, креше, негује и после продаје. — Каква је добит од продавања благородних младица, где се у велико ради, навешћу овај пример.

У Бечу има један чувени воћар, именован Розентал 40 аустр. јутара земље самим младицама засађених, које сваке године продаје. Ради одржања и неговања тог великог сада држи редовно 60 баштована, којима се добро плаћа; набавља сваке године нове и нове феле воћа, што га врло скупо стаје (тако н. пр. негује он самих крушака преко 12 стотина врсти; ако треба набавити какву особито нову и племениту бресеву, ту се онда за неколико гранчица само плати до 100 ф. и т. д. он штампа сваке године 20 табака велики каталог са сликама у неколико 1000 комади, пак их све распоклања и о свом трошку разашиле: живи у Бечу господски као ретко ко, издржава и рани толико друштво у скупоћи оној, стекао је себи врло велико имање у новцу, кућама и т. д. — а све са тих 40 јутара земље. — Јест, али ту знање и вештина ради; а посао, урађен помоћу науке и вештине много се већма тражи и сила скупље наплаћује и цени него онај, што је ђускањем телесним учињен. Нек ко год код нас таково шта учини а са 40 ланаца земље сејући зрно!

Сарамерно узевши још онајбољу хасну добијају воћари од продавања гранчица за облагорођивање.

Као год што код нас разуман економ не жали за добру марвенску пасму и више новца издати, тако исто разумни људи плаћају и за саме гранчице од особито изврених и племенитих фела лепу крајцару само за то, да је имају и после и они раздају. — Дочим је тамо ретко где бадава добити гранчица, то ћу ја ипак у Србобрану сваком пријатељу воћарства бесплатно давати од најплеменитијих воћака, које су ми познате.

И примерима ћемо показати, како се воћка исплаћује.

Остаје нам да одговоримо још на једно питање, које нам се само намеће а и читаоци ће јамачно искати на то одговара. Остаје нам да кажемо: шта ће

онда бити, кад се по свом свету, по свима крајевима воће засади, ко ће га онда куповати? Ево одговара:

Воће се неће никад по свом свету за садити, јер де су ладни предели ту немеже успевати. Они дакле из топлији предела продаваће воће оним уладнијим.

Али и сви они у топлијим пределима неће моћи воће, бар у велико не, садити, јер није свуда једнака топлота де је мање топлоте, то воће и спорије доспева и лошије је, па ће се из топлијег предела тамо носити. Крајеви де Срби живе много су топлији од других. Наше воће за читав месец дана пресазрева и кад се гвоздени путови направе, о чему се већ ради за месец дана пре доспеваће у Пешту у Беч и даље на светску пијацу. Ми ћемо дакле наше продати ако другима остане. А друго макар га сами поједи и попили неће на штету бити.

Ми смо у крајини приметили, да сви они, који се одеде јако воће по својим баштама саде, те они, који остадоше на старој кући купују одновајлија, бар полак башта леже у корову а у једном селу земља је једна па нек се бар то засади, ако се плаши радње у велико.

Да наш народ око подизања воћа прионе могу припомоћи:

1. Свештеници: Свештеници ваљало би да сапредизаонице уче народ воћарству. Таких придика има доста. Читаве су књиге о воћарству писане, па нек виде отуд. Осим тога нека у порти практично покажу шта вреди знати око воћке и подизати је. Тако радећи помоће и себи и своме. Пословица каже, де раја сиротује, остали пропадају, де се раја богати онде је свима добро а попи најбоље. Нека се угледе српски свештеници на пароха Оберлина код Штрасбурга. На пароха Криста у Кронбергу, који је сам засадио толико воћака, да се отуда добива годишње 60.000 ф. а то је толико као да је оставио милион ф. капитала. Нека се угледају на чешког пароха Фишера и друге, који рај проповедају а у њему су већ.

2. Калуђери по манастири: Калуђери ваљало би подизањем воћака дају пример, и да раздају по народу бадава сађенице. Манастир картхауски код Париза раздао је до сада 40 милиона сађеница.

3. Учитељи: Воћка је најбоље средство да се детету наука омили. Воћка код паметних учитеља је одавна пруг из школе истиснула, подај детету воћку па ће те завоleti и слушати. Но не само ради тога ваља учитељ да подиже воће него и ради његове и народне користи. Деца ће научити шта треба око воћа радити, и учитељ ће воћа и младица имати, ове продавати и до новца долазити.

4. Народ нетреба да виче на то што учитељ децу у башти употребљује и да иште да само на књиги капају. Неће они бити попови. Школа наша треба да се једаред претвори у радничку а не да буде само читалачка и писарска. Ратарско, воћарство и т. д. треба да је главније у школи него псалмови Дави-

дови и друго, које неразуми ни сам владика. Школе су наше тако удешене, да спремају само голу господу. Ту је само граматика и правопис, а то није ништа друго него дрвена мотика.

Ми називамо Китајце лудим народом, али кад се буде код нас као код њих у песмама невала правила о вртарству, ратарству, и другом економском раду онда нећемо плакати кад заиђе ешкучија по кућама, јер неће низаилазити.

5. Владике треба да издају налоге свештенству да проповедају о економији по црквама и при визитацијама својим да се увере да ли се чини.

6. Општина свака треба да држи општинског вртара. Овај да сади воће по друмови, по авлији општинској по гробљу по пустари. На пустари да се толико воћа засадити, да се отуд сви трошкови општински платити могу а марва ће имати бољу пашу и кад дрва одрасту заклон од принеке летње и од олује. Првих година било би их тешко сачувати, али то што би се ради чувања потрошило то би се после за годину две дана све накнадило. Ти општински вртари имали би народ у вртарству поучавати и сађенице им давати. Испрва би се то морало намењати; доцније би се искало да онај, који несачува воћку плати казан, а после би се дало и продавати.

Осим тога ваљало би општине бар оне де има 3 4 учитеља једнога да пошљу у вртарски течај у Клостернајбург или на друго место.

7. Држава треба да плаћа учитеља, који би путовао и народ поучавао и уједно би био надзорник над општинским вртovima. Друге су државе то одавна учиниле а и наша је одредила г. Лукачија да иде по општинама и подиже воћарске школе.

8. На препараџијама и богословијама ваљало би да се држи практичан течај о воћарству.

9. Свака школа треба да има збирке од прављеног воћа, што се у Готи праве. Така збирка има и у Топчидеру код Београда у кнежевом летњем двору.

Осим тога треба да има збирку књига писаних о воћарству.

10. Нужне су изложбе по местима.

У Швајцарској има места које се натику сваке године, које ће што лепше изложити. То је тада знатна свечаност и лепа забава и поука свима.

11. Но најглавније је друштво воћарско, но друштво народно, а не акционарско. Све што се добива то да се утроши за даљи развитак рада и помагање народа.

У Чешкој је учинило тако друштво то да је данас Чешка пуна воћа као пуна кошница. Двадесет милиона само старих а до сто милиона младих дрва има тамо.

12. Саме домаћице кадре су много учинити око подизања воћа, и оне треба то да раде. Та многима у старости су таке воћке бољи ранитељ него бездушни синови и вџери, а тим сваки себи и спомен диже и капитал за собом оставља. Подизање воћке нетреба ни толико времена, колико дуванџија потроши на истресање луле.

13. Сваки округ бар треба да има воћарску школу Администрат. епар. одбор еремски и бачки позвао је општине на прилагање за оснивање таке школе но само се Приг и Стапар одазвао. За таквих дванајет школа требало би само толико колико за једну гимназију.

14. Власти политичне жупани солгабирови требали би да гоне народ на његово добро. Кад би жупан био пријатељ воћу то би за сваким његовим путем по народу узастопце ницало. Јер што старији воле то млади раде. Солгабирови и општине натицали би се да угову жупану.

(Наставиће се.)

Б Е Л Е Ш К Е.

Родословије шешира (клобука). У прастаро доба шешири (клобуци) су ношени у Индији. Стари Израилџани нису знали за клобук. Стари Грци вешали су шешир (клобук) о раме састраг а нису га мењали на главу. Римљани су код куће држали шешир (клобук) на глави а по улицама ишли су гологлави. Тек после смрти Неронове ушао је шешир (клобук) у обичај. У Француској су почели шешире носити по вароши за време Карла VI. који је умро 1422 год. по селима под Карлом VII. који је умро 1461. Тада су их носили само на киши. За време Лудвига XI. носили су их само на лепом времену. Први постављен шешир носило је Карло VII. на путу своје у Руен г. 1449. Карло V. имао је шешир који је био превучен, па кад је киша падала видило се да шешир није био мокар.

Године 1250 папа Иноценције допустио је Кардиналима да носе шешире. У Немачкој, Холандској, и Швајцарској носили су у 16 столећу високе и на

врху заострљате цилиндрице са широким ободом. У Француској су почели под владом Хенрика IV. обод само с једне стране носити а под Лудвигом са две стране и тако су постали тророги шешири, који су дуго времена у моди били. Године 1780 почели су у Енглеској носити округле шешире. Отуд су прешли Французима, који су 1796 г. у тророги шешира спустили обод доле. Наскоро за тим примили су Немци округле цилиндрице. Јуде у Шпањској морале су носити црвене шешире. Шеширџијски цеј постао у Паризу 1578 г. у Виртемберској 1581 а у Вирцбургу 1588. Славени нису никад носили друге шешире него ниске са широким ободом.

Родословије прстенова. Навада носити прстен стародавна је. Знали су за њега Египћани, Израилџани, Грци и Римљани. Прстен је постао од тадањег обичаја, што су људи хтели увек уза се свој печат имати, те су управо тај печат обавијали око прста

правећи карику око истог. Отуда се увело да заљубљени и заручници дају једно другом прстен, чиме се хоће да каже да је прстеном запечаћена свеза међу њима. И црква је узела по томе обичај да прстенује младенце. О том на који прст треба да се

прстен меће дуго су времена различно судили напоследку је неки Исидор пронашао да на кажи треба да се патиче прстен. јер у тај прст иде жила једна, управо из срца. Тај се обичај одржао до данас, али се и то зна да из срца иду жиле у све прсте.

ПОДЛИСТАК.

МОЛИТВА ЈЕДНОГ СУЖНОГ СРБИНА НА НОВО ЛЕТО 1869. ГОД.

(Наставак.)

К'о да ј' Господ ка' калуђер каг'и
 Пунаи страсти и пунаи обести
 Криво шњима школе не дизаше
 С' тог' незнања са свим зачамеше
 Те неслогом себе раздираше
 И јединство своје раздобише
 На четир се стране поделише
 И слободу своју изгубише.
 Авај Боже и Богородице
 Та у теби никве страсти није
 До доброта и милости лепе
 Свете правде и истине светле
 Ти си Србу давно опростио
 Само свести неча себи стече
 Лепе свести и слоге братинске
 Зато с' молим ево теби Боже
 Поживи нам све племе словенско
 И међ' њима рода Србинскога
 А на име браћу Црногорце
 Црногорце и Брђане младе
 Од Косова што до данас нигде
 Црна Гора ником' не робова
 Већ очува искру српске свести
 Српске свести и слободе златне
 И истину што потврди свету
 Створитељу Богу љутог гвожђа
 Љутог' гвожђа челика убојна
 Створитељу људства васцелого
 И Србинских срчаних јунака
 Да с' том Богу нехтеде робова
 Већ слободних Србинских синова
 За слободу који мрети знаду
 Јер слободом Бог се слави само
 Друге Србе браћу у Србији,
 У Србији и свој Шумадији
 Узданице рода Србинскога
 Дај им Боже и Богородице
 Дај им Боже умље и разумље
 Да с' у дослуг једни са другима
 Чинећ' вазда збора слободнога
 Јавна збора братска договора
 Да не буде к'о што ј' некад било
 Те кад паде живот у Душану
 Народ збору не бијаше вичан
 Те с' незнаде на невољи наћи

Те могоше грдни великаши
 Рђаковци и проклети вуци
 У грабежу за господством клетим
 Српски јадан закрвити народ
 Закрвити, царство разорити
 И у ропство народ поринути
 Да не буде к'о што ј' некад било
 Да кнезови нису ради кавзи
 Ка' ни Турци грдне изјелице
 До ли јадна сиротиња раја
 Већ кнезови нек' су ради кавзи
 К'о и јадна сиротиња раја
 Ма не били Турци изјелице
 И остали њини измеђари
 Већ нек' буде к'о што је негда било
 Кад је цвала стара српска слава
 И слобода златна царовала
 По словенску стару обичају
 На зборишту да се земљом влада
 Дај им Боже и Богородице
 Дај Србима и кнезовом њиним
 Дај им Боже умље и разумље
 Да с' Бугари братинство прихвате
 Да с' Бугари вјеру поутврде
 Бугари су нама браћа лепа
 По цветању и по опадању
 По страдању и по робовању
 И по тежњи за јединством својим
 За јединством и слободом златном
 И по крви и по вјери часној
 Дај им Боже умље и разумље
 Да прихвате вјеру и с' Румуни
 С Каравлашком и Карабогданском
 Румуни су наша браћа лепа
 По страдању и по робовању
 И по тежњи за јединством својим
 За јединством и слободом златном
 И по часној вјери православној
 Дај им Боже умље и разумље
 С' Арбанаси вјеру да прихвате
 Са потомци јунак Кастријоте
 Та и то су наша браћа лепа
 По страдању и по робовању
 И по тежњи за јединством својим
 За јединством и слободом златном

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Дај им Боже умље и разумље
 Да прихвате вјеру са Грцима
 А Грци су наша браћа лена
 По страдању и по робовању
 И по тежњи за јединством својим
 За јединством и слободом златном
 Београд је томе сведок давно
 Кад хиљаду и седме стотине
 Деветдесет и осме године
 У сред Беча њемачка ћесара
 Ухватише Грк Ригаса стара

Хетерији што бијаше глава
 А то Нјемци памуклијаш лисци
 У Београду Турком издадоше
 На поле га Турци тестерисе
 И трушину у Дунав вргоше
 Ова крвца мученик Ригаса
 Помешана с крвцом мученика
 Што је Срби за свој народ лише
 За освету вапај диже небу
 Те у слогу све народе зове.

(Наставиће се.)

Л И С Т А К.

Р А З Л И Ч Н О С Т.

— (Тридесет хиљада форината) послао је руски цар кнезу црногорском Николи за пострадале Херцеговце.

— (Двадесет хиљада рубаља) послала је Московска општина за пострадале Херцеговце.

— (Више од сто хиљада рубаља) накупљено је у осталој Русије за пострадале Херцеговце и купи се непрестано живо на све стране. По свим црквама руским чине се бденија на којима се моли Богу за спасење Херцеговаца и купе се прилози.

— (Шест хиљада форината.) обвезали се Срби у Новом Саду давати годишње у помоћ пострадалој браћи и то у месечним роковима по 600 фор.

— (Колико се рађа у Русији преко године.) Руски прота у Бечу има обичај да говори онима Србијанцима, који против Русије рекну шта: па шта ви хоћете, кад Бог благослови Русију она за годину дана роди једну Србију. (Србија има преко милион душа.)

— (Куд се дева толико благо?) Докле „раја“ не може да плаћа, а и оно што плати не може да доспе до државне касе; докле је у земљи сваки Турчин господар, а ђаурин роб, према самом корану: докле се на све стране краде и влада без закона, правде и правде — докле „краљ краљева, цар царева брат сунца, стриц месеца,“ султан добија плате годишње 4 мил. дуката; има на брегу Боспора палату по сата дугачку: обед му се састоји као што смо већ једаред у овоме листу споменули, дневно из 94 јела (а руча вазда сам) 10 стоји у приправи има 800 коња, 700 жена 400 евнуха: двор му треба годишње 40.000 волова а осим тога кујна потроши дневно 200 оваца 100 коза 10 телади, 400 пари живине и 10 пари голубова — а у малој Азији умире од глади 10.000 поданика само за то, што нема пута, да се одвезе хране. Докле у најбогатијој Инглеској министар има плате 6.000 дук. докле велики везир вуче годишње 60.000 д. министар финансије 30.000 дук. а остали министри по 25.000 дук. А колико преко тога министри краду види се најбоље из тога што је Дауд паша сиромах постао министар и за три године стекао 2 мил. дук. Махмуд паша 5 милиона дуката.

— (Круна Душанова.) У „Граничару“ читамо. У Београд је 9. о. м. донесена круна Душанова, коју је неко нашао копајући јендек у Приштини. Круна је пониска, покривена, са обликом сводовима са четири стране у среди угнута са крстом од драгих каменова. Сва је од сувога злата, две оке и по тешка изнутра постављена свилом, а с поља сва отпечена драгим каменовима. Са стране има дршкове, за које је Душан круну ухватио кад ју је на главу метао или с главе скидао. С преда на круни налазе се аиђели изрезани који круну држе, а са

стране је крст на коме пише: Стефан ц(а)р ср(пски). Ова је круна јуче донета амо из Старе Србије и налази се у Данила Живковића дуванџије на терасијама, који је готов да је прода српском музеју за 9000 дуката. Нашим стручним старицима остављамо да пресуде: да ли је ово збиља права круна Душанова, или се можда нашао какав родољубиви „швиндлер“, коме су данашње прилике добро дошле, да без велике муке дође до 9000 дуката. Било како му драго, круну Душанову имамо, сад још само фали Душаново царство, али баш ту је чвор. Силан свет куља у кућу Данила дуванџије, да види ту Душанову круну и не може сит да је се нагледа.

— (Кад Буњевици држе сватове?) Ни код Буњеваца није последње весеље, свадба која по њиховим старим обичајима искључиво у јесен се држи и само понедељником и средом, удруго доба године неће се Буњевац венчати И сад се дакле сваке недеље и среде по Суботици све загуше сокаци од кола, и од коњаника, који прате веселе сватове, или двору девојачком или иду са девојком двору момачком.

— (Четрдесет и две хиљаде момчади) који под солдачину подпадају у нашој држави, прикерило се и незна се дису. С тога им се пошло у потеру.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

НОВ КАЛЕНДАР

ВЕЛИКИ СРПСКИ НАРОДНИ

КАЛЕНДАР

(СА СЛИКАМА)

за преступну годину 1876.

изашао је ово дана у срп. народ. задружној штампарији у Новом Саду, и добити се може у књижари Фрање Штиглера у Новом Саду

по 35 новчића

Календар је овај удешен од крај до краја са свим за народ као мало који други у нас: слике су српске: Црногорац рањен на бојишту. — Како се бију Херцеговци. — Ужичанка. — Чланци су написани просто и разумљиво, народним језиком, управо за народ. Календар је овај четири по велика или девет малих табака, и по томе је ово најјевтинији календар српски.

Препродавци добивају добар рабат — ко узме више егземплара.